

Hørings svar - Fra varsel til læring og forbedring

Pensjonistforbundet og SAKO (LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Forbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund og Jernbanepensjonistenes Forbund). Pensjonistforbundet viser til at Helse og omsorgsdepartementets høringsbrev datert 2.05.2023

Pensjonistforbundet går nærmere inn på Varselsutvalgets 9. anbefalinger.

Anbefaling nr. 1: Det er behov for en varselordning for alvorlige hendelser som omfatter hele helse- og omsorgstjenesten. Begrepet «Varselordning» endres til «Meldeordning».

Pensjonistforbundet er enig i at det er behov for en varselordning som omfatter hele helse- og omsorgstjenesten og at denne også inkluderer nesten-alvorlige hendelser. Endringene kan føre til økt pågang av saker og vi vil understreke at det dermed også må tilføres økte ressurser slik at alle meldte saker kan få en grundig behandling

Vi har ikke sterke synspunkter på navneendringen, men vil likevel påpeke at *melding* kan oppfattes som mildere enn *varsling*, noe alvorligheten i mange av de sakene som meldes ikke er tjent med.

Pensjonistforbundet støtter at varselordningen i seg selv er sanksjonsfri for involvert helsepersonell. Men selv om de fleste hendelsene sannsynligvis skjer på grunn av systemfeil og må behandles som det, vet vi at det kan finnes ansatte som utgjør en trussel mot pasienter/brukere/pårørende. Det er i alles interesse at vi har ordninger som sikrer at helsepersonell som enkeltpersoner skal kunne sanksjoneres. Hvis ikke vil en slik varselordning oppleves som krenkende for de som kan være utsatt for alvorlige handlinger utført av enkeltansatte. Det må tydeliggjøres overfor virksomheten at dersom det foreligger forhold som tilsier administrative reaksjoner ovenfor helsepersonell, skal andre, allerede eksisterende ordninger benyttes i tillegg til meldeordningen. Det er en ledelsesoppgave å påse at disse ordningene tas i bruk når det er behov for reaksjoner/sanksjoner mot helsepersonell.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Anbefaling nr. 2: Virksomhetens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge alvorlige hendelser må tydeliggjøres og understøttes i Meldeordningen for alvorlige hendelser.

Pensjonistforbundet mener det er viktig at virksomhetene får et økt ansvar for å melde inn- og følge opp alvorlige- og nesten-alvorlige hendelser. Når Varselsutvalget samtidig påpeker at mange av skadene som skjer kan forebygges, er det særdeles viktig at virksomhetene settes i stand til, både gjennom kompetanse og ressurser, å gjøre dette arbeidet. Her mener vi at det må konkrete tiltak til for å oppfylle dette målet. Pensjonistforbundet er enig med utvalget i at det må avklares i lovverket hvem som er virksomhet og dermed har meldeplikt.

Anbefaling nr. 3: «Nesten-alvorlige hendelser» inkluderes i Meldeordningen for alvorlige hendelser.

Pensjonistforbundet mener det er viktig at nesten-alvorlige hendelser inkluderes i meldeordningen. I forebyggingsøyemed ligger det mye verdifull kunnskap i å gjennomgå nesten-alvorlige hendelser. Selv om en alvorlig hendelse ikke inntraff, kan det gjøre det neste gang svikten inntreffer.

Anbefaling nr. 4: Meldeordningen for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten må utformes med sikte på hensiktsmessig ressursbruk i det samlede systemet.

Utvalget foreslår å legge Statens undersøkelseskommissjon (Ukom) inn under Statens helsetilsyn. Dette begrunnes blant annet i at samarbeidet mellom Statens Helsetilsyn og Ukom ikke er godt nok i dag, og at dette medfører mer- eller dobbeltarbeid. Vi mener dette er gyldige argumenter for at noe må gjøres, men dersom det er de viktigste argumentene for en full omlegging, ville det ikke da vært mer hensiktsmessig å se på det er mulig å gjøre dagens ordning bedre og mer effektiv? Ukom ble opprettet som et selvstendig og uavhengig organ og har eksistert i kun få år. Det er for kort tid til å kunne høste nok erfaringer med ordningen. Utvalget problematiserer heller ikke hvordan, dersom Ukom legges inn under Helsetilsynet, en del av Helsetilsynet skal operere sanksjonsfritt i et sanksjonerende system. Det er viktig å se på ressursbruken og ressursutnyttelsen, og at den gjøres så effektiv som mulig. Sånn sett er det behov for en gjennomgang av de foreslåtte endringene. Men det må ikke skje på bekostning

av pasient- og brukerrettigheter. Pensjonistforbundet er derfor usikker på om en innlemming av Ukom i Statens Helsetilsyn er riktig vei å gå.

Anbefaling nr. 5: Pasienter, brukere og pårørendes stilling etter alvorlige hendelser styrkes.

Dette punktet handler om tilliten mellom bruker, behandler, tilsynsmyndigheter og samfunnet, og derav et samspill mellom rettighetslovgivningen på den ene siden og varslingspliktjenestene på den andre siden.

Syke eldre kan være spesielt utsatt for svikt i helse- og omsorgstjenestene og det er derfor særdeles viktig at vi har et system som både gjør det mulig for eldre selv og deres pårørende å kunne varsle fra om uønskede hendelser på en enkel og effektiv måte, og at de mottar rask respons på varslene. Utvalget peker på at mange av de varslene som kommer fra pasienter, brukere og pårørende faller utenfor mandatet til Ukom og kan sannsynligvis mer betraktes som melding av uheldige hendelser eller som et uttrykk for manglende tillit til tjenestene. Etter vårt syn viser dette at det er et behov for en tydeliggjøring av hvor og hvordan en skal kunne melde fra om uheldige hendelser som ikke betraktes som alvorlig nok. Norge har valgt å ikke ha en ordning som Danmark, der alle uheldige hendelser uavhengig av alvorlighetsgrad inkluderes i varselsordningene, men det er åpenbart behov for en ny gjennomgang av dette. Mange kvier seg for å skulle melde direkte til tjenestene, selv om dette er anbefalt, og en bør kunne ha en uavhengig instans å henvende seg til, også ikke-digitalt. Det bør være like enkelt å melde for de som lever i digitalt utenforskap som det er for de som er innenfor.

Pensjonistforbundet er ellers enig med utvalget om at «ti-dagers-fristen» bør kortes ned.

Anbefaling nr. 6: Etablere et nasjonalt register for alvorlige hendelser og nesten-alvorlige hendelser.

Etablering av et nasjonalt register for alvorlige hendelser og nesten-alvorlige hendelser støttes. Ut fra et ønske om å bruke registeret til læring og forbedring må også nesten-alvorlige hendelser være en del av et slik register. Pensjonistforbundet ber om at det vurderes om andre uheldige hendelser som ikke faller inn under alvorlige, også skal meldes i et slikt nasjonalt register.

Det er viktig at alle aktører med tilknytning til «*læring og forbedring, samt tilsyn*» får tilgang til opplysningene, herunder at forskningsmiljøene får slik tilgang med tanke på forbedringer.

Anbefaling nr. 7: Statsforvalteren får en tydeligere veiledningsrolle overfor virksomhetene.

Slik Pensjonistforbundet leser utvalget skal Statsforvalteren motta meldingene, men ikke gjøre noen tilsynsmessig vurdering av saken (jf. Kap. 1.1.4, s.12). Med tilsyn tenker vi at det først gjøres en kartlegging av faktum i saken, deretter en vurdering av hvilke lovbestemmelser som gjelder og til slutt en vurdering av om det som har skjedd er et brudd på lover og forskrifter. Slik vi oppfatter det er det virksomheten selv som skal gjøre en slik vurdering hvis de føler for det. Fokus for Statsforvalteren skal være råd og veiledning, ifølge utvalget. Men da vil rollen som tilsynsmyndighet svekkes og det syns vi er veldig betenkelig. Det blir litt som å la bilføreren selv bestemme om han synes han kjørte for fort eller ikke. Tilsynet må ha søkelys på systemet og ikke på individet. På den annen side er det viktig å luke ut helsepersonell som utgjør en risiko for pasientsikkerheten.

Det kan diskuteres om Statsforvalterens roller som tilsynsmyndighet og som rådgiver og veileder er mulig å kombinere? Vi mener det, men det krever en sterk rollebevissthet både hos tilsynsmyndighet og virksomhet.

Pensjonistforbundet vil igjen peke på at dersom Statsforvalteren skal få utvidet sin veiledningsrolle så må det følges opp med mer ressurser. En må sikre at både kompetanse og kapasitet bygges opp i nok grad til at Statsforvalterne kan håndtere disse sakene på en god måte. Utvalget peker selv på at det er uheldig med lang saksbehandlingstid og vi er redd for at dette forsterkes hvis nye/utvidede oppgaver ikke følges opp med økte ressurser.

Anbefaling nr. 8: Tydeliggjøre at Meldeordningen for alvorlige hendelser også omfatter overganger i pasientforløp og der flere uønskede hendelser til sammen utgjør en alvorlig hendelse.

Pensjonistforbundet er positive til denne tydeliggjøringen. Vi vet at eldre kan være spesielt utsatt for svikt i overganger i pasientforløp og at faren for at det skjer svikt i flere virksomheter som til sammen kan utgjøre en alvorlig hendelse er til stede. Utvalget anbefaler at: «*Når det er flere virksomheter involvert, påligger meldeplikten den virksomheten som avdekket hendelsen*». Faren her er at hendelsene hver for seg

kan betraktes som uønsket, men ikke alvorlig nok til å skulle meldes. Det er summen av uønskede hendelser som gir alvorlige konsekvenser. Her må det en klarere beskrivelse til når det gjelder hvem som har varslingsplikt og hvordan de mindre alvorlige uheldige enkelthendelser varsles fra en virksomhet til en annen. Med den økningen vi har av private helsevirksomheter er det viktig at også private aktører omfattes av ordningen.

Anbefaling nr. 9: Det må legges til rette for bedre melde- og forbedringskultur i hele helse- og omsorgstjenesten.

Pensjonistforbundet er helt enig i dette. Forskning viser at avviksmeldesystemene ikke fungerer godt nok i dag; ansatte opplever uklarhet om når og hvor de skal melde, og mange lar være å melde fordi de enten er redd for konsekvensene eller de opplever at avvikene ikke følges opp.

Vennlig hilsen
Pensjonistforbundet

Arne Halaas
generalsekretær

Wenche K. Malmedal
leder sentrale helseutvalg